

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИЧИНИ ТА УМОВИ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ЖІНОК

Ключові слова: рецидивна злочинність жінок; причини та умови; детермінація.

Keywords: female recidivism; causes and conditions; determination.

Анотація: розглядаються такі найбільш значущі причини повторної злочинної поведінки жінки, як нетаразди в економічній, правовій та соціально-побутовій сферах.

Abstract: this article discusses the most significant deformation repeated criminal behavior of women as shortcomings in the economic, legal and social sphere.

Рецидивна злочинність є одним із найнебезпечніших різновидів протиправних діянь. Вона є своєрідним «ядром» усієї злочинності, оскільки її суб'єкти становлять контингент тих осіб, які найбільш наполегливо протиставляють себе усталеним моральним цінностям і правопорядку, завдаючи тим самим істотної шкоди суспільству [1, с. 76].

Дослідження причин та умов рецидивної злочинності жінок має важливий теоретичний та прикладний аспект, оскільки має певну специфіку видів вчинюваних злочинів, особливості причинного комплексу, що їх зумовлюють, та особи винних. А без вивчення зумовленості даного явища, не можна визначити шляхи протидії цьому протиправному прояву.

Однак доводиться констатувати, що рецидивна злочинність жінок не піддавалась в Україні комплексному монографічному дослідженню. Незважаючи на певний інтерес науковців до відповідних питань, частка робіт, присвячених даному питанню є надзвичайно малою [2].

У кримінологічній літературі (Антонян Ю. М., Голоднюк М. М., Крупка Ю. М., Серебрякова В. О., Явчуновська Т. М. та ін.) відзначається, що головними негативними явищами, з якими пов'язана злочинність жінок та її постійне зростання, виступають: а) інтенсивна участь жінок у суспільному виробництві; б) істотне послаблення основних соціальних інститутів (у першу чергу сім'ї); в) напруга в суспільстві, поява конфліктів і ворожнечі між людьми; г) поширення таких явищ як п'янство, алкоголізм, аморалізм, наркоманія, проституція, психопатія, бродяжництво, паразитизм, цинізм, глум над людиною, кулачне право тощо [3, с. 143].

Тому, узагальнюючи, можна сказати, що до найбільш значущих причин та умов рецидиву жінок можна віднести недоліки суспільства економічного, соціального, культурного характеру, а

також психологічні, вольові та морально-правові дефекти свідомості жінки-рецидивістки. Варто розглянути кожен з них окремо.

До явищ та процесів економічного характеру, що детермінують рецидивізм жінок, можна віднести: економічні проблеми перехідного періоду у державі – кризове становище в економіці, інфляції; падіння життєвого рівня населення; зміни у відносинах власності; відсутність цивілізованих ринкових відносин, заснованих на рівній конкуренції; спад суспільного виробництва та зростання рівня безробіття; значне зростання рівня економічної участі жінок у суспільному виробництві [4, с. 137]. Так, на сьогодні у нашій державі триває економічна криза, збільшується рівень безробіття, що впливає на формування деформацій в соціально-економічній сфері. Через відсутність роботи і певних матеріальних благ жінки не мають можливості задовольнити сімейні та, безпосередньо, свої мінімальні побутові проблеми. Це стає причиною вживання алкогольних напоїв, наркотичних засобів. Як наслідок, знижується мотивація до праці і бажання щось покращити у своєму житті. У дисертаційному дослідженні В. Лагоцької було досліджено, що приблизно 85% жінок-рецидивісток є працездатними без певних занять. Відтак незайнятість жінок-рецидивісток у народному господарстві є помітним криміногенним фактором [5, с. 96-97].

Щодо соціальних детермінант рецидивної злочинності жінок, варто зазначити, що послаблюються головні соціальні інститути (сім'я), зростає рівень наркоманії, алкоголізму, проституції. Також вагомий вплив має саме суспільство, яке оточує жінку, яка тільки-но повернулася після відбування покарання до звичайного життя. Воно не сприймає осуджену як раніше, дивиться на неї крізь призму негативних установок. Більшості жінок й нема куди повертатися: їх сім'ї розпалися, або ж зв'язки з ними розірвано. Це призводить до відчаю і людина вдається до вживання алкогольних напоїв, наркотичних речовин, що пробуджують конфліктність, спотворюють сприйняття конкретних життєвих ситуацій. Зміни у поведінці (деградація) під впливом алкоголю відбуваються швидше, ніж у чоловіків. У жінок-алкоголіток динаміка перебігу алкоголізму більш загрозлива, зі швидким розвитком морально-етичної деградації, звуженням кола інтересів, утратою жіночності, родинних зв'язків, різким інтелектуальним спадом [6, с. 180-182].

Культурна сфера теж має вагомий вплив на жінок-рецидивісток. Культ насилля, сексуальної свободи, низький рівень культури громадян породжує цинізм і аморальність, особливо серед молоді. Це призводить до втрати цінності таких принципів, як благородство, доброта, справедливість, повага до особистості тощо [4, с. 137].

Деформація сучасної правосвідомості жінки проявляється у негативному ставленні до права, правовій неграмотності, втраті орієнтирів правовірної поведінки, недовірі до системи кримінальної юстиції тощо. З'являється так званий «кримінальний стереотип поведінки», за якого вони намагаються вирішувати проблеми та соціальні конфлікти у злочинний спосіб. З деформаціями правової психології тісно пов'язані дефекти моральної свідомості жінки-рецидивістки. У свідомості значної частини жінок-рецидивісток домінують мотиви фізичного виживання, раптової вигоди. Для багатьох з них характерна деморалізація міжособистісних відносин, зростання конфліктності у сім'ї та побуті. Все це доповнюється невпевненістю в завтрашньому дні, переживанням про ненадійність соціального статусу, матеріального становища [5, с. 109-110].

Суттєвий негативний вплив на рецидивну злочинність жінок має факт перебування у криміногенному середовищі або повернення у нього (у тому числі у криміногенну сім'ю). Це призводить до поновлення старих криміногенних зв'язків (чи створення цих зв'язків в установі відбування покарання) та вчинення нових злочинів.

Ожге, найбільш суттєві явища та процеси в економічній, моральній, правовій та соціально-побутовій сферах, що є детермінантами жіночої рецидивної злочинності, зумовлюють деформації соціальної, політичної, економічної, правової, моральної культури жінки. Відтак це треба враховувати при впровадженні програм, які спрямовані на подолання і попередження жіночої злочинності. Але слід також зазначити, що перелічені групи впливають на виникнення рецидивної злочинності, але вони не виключають суб'єктивного фактора – людину. Становлення рецидивістів на злочинний шлях залежить від них самих. Не слід робити із жінок-рецидивісток тільки жертв соціальних обставин або недоглядів у діяльності відповідних державних органів та громадських організацій. Багато з них вчиняють злочини повторно не випадково, не ситуативно, а свідомо, звично, наполегливо. Тому причини і умови кожного окремого випадку повторної злочинності можуть залежати тільки від внутрішньої мотивації особи злочинця.

Список використаних джерел:

1. Даньшин І. М. Усталені форми злочинності: кримінологічний нарис. / І. М. Даньшин. – Харків : Акта, 2002. – 109 с.

2. Лагоцька, В. Ф. Історична генеза дослідження проблеми жіночої рецидивної злочинності в кримінологічній науці / В. Ф. Лагоцька // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – Вип. 1. – С. 205–209 – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2016_1_47.

3. Голіна В. В. Жіноча злочинність в Україні: характеристика і попередження / В. В. Голіна // Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. – Харків, 1998. – Вип. 33. – С. 138–145.

4. Будз В. Ф. Жіноча рецидивна злочинність у сучасній Україні: проблеми детермінації / В. Ф. Будз // Бюл. М-ва юстиції України. – 2008. – № 1 (75). – С. 136–147.

5. Лагоцька В. Ф. Кримінологічна характеристика рецидивної злочинності жінок: дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. Ф. Лагоцька. – Київ, 2016. – 235 с.

6. Антонян Ю. М. Преступность среди женщин / Ю. М. Антонян. – М.: Российское право, 1992. – 256 с.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман,
проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

**Злочинність у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
3-68 кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.**

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017